

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ УКРАИНЫ
ДОНЕЦКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

ФИНАНСЫ
УЧЕТ
БАНКИ

СБОРНИК НАУЧНЫХ ТРУДОВ

Выпуск 8

Часть 1

СБОРНИК НАУЧНЫХ ТРУДОВ ПО МАТЕРИАЛАМ
МЕЖРЕГИОНАЛЬНОЙ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ
КОНФЕРЕНЦИИ

**НАЛОГООБЛОЖЕНИЕ В ПРОМЫШЛЕННОМ
РЕГИОНЕ: ТЕОРИЯ, ПРАКТИКА И ПЕРСПЕКТИВЫ
РАЗВИТИЯ**

Донецк - 2002

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ УКРАИНЫ
ДОНЕЦКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

ФИНАНСЫ
УЧЕТ
БАНКИ

СБОРНИК НАУЧНЫХ ТРУДОВ

Выпуск 8

Часть 1

Под общей редакцией д. э. н.,
профессора Егорова П. В.

Донецк – 2002

ББК У26 + У052 + У252.10 Ф59

Редакционная коллегия:

П. В. Егоров, д. э. н., профессор;
А. Г. Семенов, д. э. н., профессор;
Н. И. Иванов, д. э. н., профессор, чл.-корр. НАН Украины;
Е. И. Крыхтин, д. э. н., профессор;
Ю. Г. Лысенко, д. э. н., профессор;
В. Н. Амитан, д. э. н., профессор,
С. С. Аптекарь, д. э. н., профессор.

Рецензенты:

Я. Г. Берсуцкий, д. э. н., профессор;
И. А. Александров, д. э. н., профессор

Ответственная за выпуск: Н. В. Леонова, к. э. н., доцент.

Ф59 Финансы, учет, банки. Сборник научных трудов.

Выпуск 8. Часть 1 / Под общ. ред. П.В. Егорова. - Донецк:
ДонНУ, 2002. - 389с.

ISBN 966-95656-5-0

ISBN 966-95656-6-9

В настоящем сборнике опубликованы статьи ученых, аспирантов, соискателей, а также руководителей органов управления Украины по материалам межрегиональной научно-практической конференции "Налогообложение в промышленном регионе: теория, практика и перспективы развития". Значительное место отведено проблемам реформирования налоговой системы Украины, эффективной организации кредитных отношений, развития мониторинга финансово-хозяйственной деятельности предприятий, оценки инвестиционных возможностей крупного производственного комплекса.

ББК У26 + У052 + У252 10

В даному збірнику опубліковані статті вчених, аспірантів, пошукачів, а також керівників органів управління України за матеріалами міжрегіональної науково-практичної конференції "Оподаткування у промисловому регіоні: теорія, практика та перспективи розвитку". Особлива увага присвячена проблемам податкової системи України, ефективної організації кредитних відносин, розвитку моніторингу фінансово-господарчій діяльності підприємств, оцінювання інвестиційних можливостей великого виробничого комплексу.

Публикується по рішенняу ученого совета
Донецького національного університета

Журнал включен ВАК України в перелік спеціалізованих виданій по
економіці Постановленням Президиума ВАК України от 09 06 1999 г.

№ 1-05/7 (Бюллетень ВАК України № 4, 1999 г)

Журнал основан в 1998 году.

ISBN 966-95656-5-0

©Донецкий национальный университет, 2002

ISBN 966-95656-6-9

© Учетно-финансовый факультет, 2002

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НЕБАНКІВСЬКОГО ФІНАНСОВОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ

Розглянуті актуальні питання інвестиційної діяльності небанківського сектору України. Автором наводиться існуючий міжнародний досвід з зазначених питань, а також детально розглядається національні особливості щодо нашої країни.

Розглянуто різні аспекти діяльності небанківських фінансових інститутів в Україні та показано їх значення на державному й регіональному рівнях. На основі аналізу поточного положення та тенденцій розвитку небанківського фінансового сектору запропонована стратегія, спрямована на формування сприятливих умов для подальшого розвитку окремих видів фінансових інститутів. Запропоновані рекомендації відносно удосконалення існуючої та створення нової законодавчої бази в даній галузі економічної діяльності. Обґрунтована роль й місце центральних та місцевих органів влади в реалізації даної стратегії.

Провідне місце у формуванні інвестиційного потенціалу розвинутих країн належить небанківським фінансовим інститутам. Останні грають надзвичайно важливу роль в економічному розвитку країни через те, що пропонують більш широкий перелік фінансових послуг, ніж на це здатні банки. Головна перевага небанківських фінансових інститутів (далі за текстом - НБФІ) складається в тому, що вони здатні об'єднувати капітали людей, які не можуть заощаджувати багато, та цілеспрямовано використовувати акумульовані ресурси.

Через нерозвиненість НБФІ, залучення заощаджень населення в реальний сектор економіки України здійснюється виключно через систему депозитів комерційних банків, що не завжди відповідає інтересам вкладників. Взагалі, під небанківським фінансовим сектором розуміється мережа установ, основною функцією яких є надання фінансових послуг. Це – інвестиційні фонди, кредитні спілки, страхові компанії, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, установи накопичувального пенсійного забезпечення, факторингові компанії тощо.

Актуальність розвитку небанківського фінансового сектору, передусім, для малих і середніх підприємств України, обумовлена наступними причинами:

неможливість отримання банківських кредитів такими підприємствами через нестачу майна, що повинно бути внесено у якості об'єкту застави;

високі відсоткові ставки за кредитами, що постійно змінюються та не дають можливості навіть короткострокового планування;

перевага при роботі банків із великими клієнтами через високі питомі витрати на експертизу проекту, що потребує кредиту;

обмежена участь держави у фінансуванні інвестиційних витрат, що обумовлена скрутним економічним становищем та прихованим дефіцитом державного бюджету. Держава повинна лише створювати необхідні умови, в першу чергу, законодавчого характеру, для стимулювання даного процесу.

На відміну від банків України, діяльність яких носить переважно глобальний (всеукраїнський) характер, НБФІ передбачають розгортання діяльності в окремих регіонах, тому можуть більш чітко врахувати потреби останніх у тих чи інших напрямках інвестування. Зрозуміло, що, наприклад, в аграрних регіонах більшим буде попит на лізингові послуги, а в індустріальних регіонах, ділових центрах – на послуги інвестиційних фондів та страхування. Адаптація підрозділів розгорнутої мережі банківських філіалів до конкретних потреб певного регіону не завжди відповідатиме існуючому попиту й потребує великих витрат. Отже, перевага небанківського перед банківським сектором у цьому аспекті очевидна.

На наш погляд, не довгострокове банківське кредитування повинно висуватись головним орієнтиром розвитку фінансового сектора. Адже банки повинні забезпечувати сталість, непохитність економічних та інституційних основ економіки, уособлювати надійність. Довготермінове кредитування пов'язано зі значним ризиком, тому фінансування подібних проектів повинні брати на себе небанківські фінансові інститути, бо саме вони – гарант інвестиційного розвитку держави, джерело необхідних ресурсів для провадження інвестиційної діяльності.

Слід відзначити, що банківська система не зацікавлена в створенні будь-якого підґрунтя для функціонування НБФІ, адже останні є конкурентами банків - динамічний розвиток НБФІ буде відволікати ресурси потенційних клієнтів банківської системи.

Розвиток небанківського сектора України носить непослідовний та переважно хаотичний характер. Найбільшими проблемами, що перешкоджають розвитку цих інститутів в Україні, є наступні:

несприятливий макроекономічний клімат (рецесія в економіці, валютна та цінова нестабільність, податковий тиск);

відсутність будь-якої цілеспрямованої політики уряду на будівництво ефективного фінансового сектора;

низька якість захисту учасників головних ринків через відсутність базового законодавства, що регулювало б фінансові операції, та належного нагляду;

недовіра населення до фінансових інститутів унаслідок досвіду діяльності трастів в 1994-1995 роках та низки скандалів за участю Пенсійного фонду країни;

низька та непідтверджена кваліфікація багатьох робітників даної галузі. Прояви негативних тенденцій внаслідок дії вказаних причин демонструє Таблиця 1, з якою зрозуміло місце й роль НБФІ у фінансуванні інвестицій в Україні та іноземних державах. Можна зробити висновок про дуже високий рівень залежності рівня розвитку країни від рівня розвитку її небанківського сектора. В цьому аспекті Україна програє не тільки Східноєвропейським країнам, а й країнам СНД та Балтії, маючи один з найнижчих показників активів цих інститутів по відношенню до ВВП.

Саме відсутність досконалих механізмів приватного інвестування в реальний сектор економіки викликала необхідність прийняття Закону України "Про інститути спільного інвестування" №2299-III від 15 березня 2001 року. Відсутність таких механізмів на тлі завершення сертифікатної приватизації та кризових явищ в економіці призвела більшість вітчизняних підприємств до "інвестиційного голоду". Зниження протягом кількох останніх років частки заощаджень населення, що була вкладена в цінні папери, в їх сукупних доходах вказує на відвернення від реального сектора

економіки важливого джерела інвестиційних ресурсів. Створенні згідно з діючим раніше Положенням “Про інвестиційні фонди та інвестиційні компанії” інститути мали за мету акумулювання, в основному, приватизаційних сертифікатів, у зв’язку з чим підприємства за такого механізму коштів не отримували.

Таблиця 1. Активи інституційних інвесторів в економіках перехідних та провідних країн світу (у % до ВВП – червень 2000)

Країна	Інвестиційні фонди	Пенсійні фонди	Страхові компанії	Взаємні фонди	Усього
Чехія	6	2	9	2	19
Естонія	3	0	3	2	8
Угорщина	4	4	3	8	19
Казахстан	2	3	1	0	6
Латвія	2	0	1	3	6
Литва	4	0	0	2	6
Польща	6	2	5	2	15
Румунія	8	0	0	0	8
Росія	1	1	1	1	4
Словаччина	4	0	4	2	10
Словенія	2	0	4	3	9
Україна	0	0	1	0	1
Німеччина	22,7	13	31,9	4,6	72,2
Мексика	0	2,7	1,7	3,6	8,0
Португалія	21,2	11,2	9,6	0	45,6
Південна Корея	19,5	1,8	15,9	0	37,2
Туреччина	0,5	0,8	0,6	1,9	3,8
Великобританія	29,3	101,0	88,9	30,4	249,6
Сполучені Штати	55,2	89,9	43,1	73,6	261,8

Джерело: Ukraine: The financial sector and the economy // The World Bank Analytical Report, 2001. – р. 39-40

Згідно прийнятому в 2001 році закону, інститути спільного інвестування (далі - ІСІ) в Україні представлено інвестиційними та пайовими корпоративними фондами, що проводять діяльність, пов’язану з об’єднанням (залученням) грошових коштів інвесторів із метою отримання прибутків від вкладання їх у цінні папери інших емітентів, корпоративні права та нерухомість. Проте, цей закон встановив дуже жорсткі вимоги стосовно напрямів та розмірів інвестування коштів інвестиційних фондів у певні фінансові активи. Як результат такої політики держави, спостерігаємо регіональний дисбаланс розміщення ІСІ в Україні. Так, станом на 01.10.2001 року в Донецькій області було зареєстровано лише 6 ІСІ зі 153 ІСІ України (2,96% загальної суми чистих активів ІСІ України), що не відповідає економічному потенціалу та масштабам руху фінансових потоків регіону [5]. Адже, частка Донецької області в українському експорті складає 25%, доволі успішно функціонують ВЕЗ та ТПР в області, тобто забезпечується значні надходження іноземної валюти (в тому числі, у вигляді іноземних інвестицій), що можуть бути використані для фінансування інвестиційних проектів регіону.

Станом на 01.10.2001 року 36 ІСІ, що становили 23,5% від загальної кількості інститутів спільного інвестування, мали у складі активів менше 70% цінних паперів. У 24 інституційних інвесторів цей показник був менший 50%, а у 6 від 50% до 70%, а 6 ІСІ взагалі не мали цінних паперів у своїх активах [5]. Таке становище спричинили дві тенденції:

низький рівень ліквідності цінних паперів на фондовому ринку;
розміщення ІСІ своїх активів у грошових коштах на депозитних рахунках комерційних банків та інших, більш ліквідних ніж більшість цінних паперів українських емітентів, видах вкладень у зв'язку з наближенням часу закінчення діяльності багатьох ІСІ.

Ці тенденції вказують на нерозвиненість фондового ринку України, внаслідок чого ІСІ можуть втратити найважливішу складову механізму їх функціонування – можливість диверсифікації активів у цінні папери підприємств, адже державні цінні папери надто ризиковані, а банківські депозити – низько прибуткові. До того ж, зацікавленість інвесторів незначна й через законодавчу заборону нараховувати та сплачувати дивіденди за цінними паперами ІСІ відкритого та інтервального типів, що можуть бути лише диверсифікованими. Та найбільша загроза існує для недиверсифікованих ІСІ закритого типу, активи яких складаються на 50% й більше з корпоративних прав та цінних паперів, що не допущені до торгів на фондовій біржі чи інформаційно-торговій системі, - йдеться про венчурні фонди. Великий інтерес до останніх викликаний тим, що венчурні фонди об'єднують капітали юридичних осіб із метою фінансування найризикованіших проектів, до складу яких в умовах несталості економічного розвитку країни можна віднести левову частину виробничих інвестицій.

Таблиця 2. Зміна вартості чистих активів ІСІ по періодах

Вид спільного інвестування	на 01.01.2001р. (196 звітів)			на 01.04.2001 р. (175 звітів)			на 01.07.2001р. (156 звітів)			на 01.10.2001р. (153 звіти)		
	"-"	"+"	"0"	"-"	"+"	"0"	"-"	"+"	"0"	"-"	"+"	"0"
Інвестиційний фонд	7	13	59	26	15	30	23	39	4	20	18	27
Взаємний фонд	17	12	88	28	9	67	25	52	13	25	18	45
Всього:	24	25	147	54	24	97	48	91	17	45	36	72

Джерело: Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку.

"-" - кількість ІСІ, в яких зафіксовано падіння вартості чистих активів;

"+" - кількість ІСІ, в яких зафіксовано зростання вартості чистих активів;

"0" - кількість ІСІ, в яких зміну вартості чистих активів не зафіксовано.

В таблиці 2 наведено дані щодо кількості ІСІ, в яких було зафіксовано зміну чистих активів з 01.01.2001 року по 01.10.2001 року. За цей період просліджується значне зменшення кількості ІСІ, у яких вартість чистих активів зросла, й майже незмінна кількість ІСІ, у яких вартість чистих активів знизилась. Протягом періоду чисті активи ІСІ України зменшились з 394,1 млн. грн. до 361,57 млн. грн., вартість фінансових зобов'язань – з 316,95 млн. грн. до 135,62 млн. грн., а їх кількість – зі 196 до 153, що було обумовлено

вимогою привести діяльність ІСІ, структура активів багатьох з яких не відповідає прийнятому у 2001 році закону, у відповідність до чинного законодавства протягом двох років [5].

Одним із найбільш розвинених видів НБФІ в Україні є страхові компанії. Проте, структура страхових премій свідчить про дуже низький рівень страхування відповідальності та особистого страхування. Існуюча структура страхового ринку України не сприяє зміцненню соціального захисту громадян та забезпеченню внутрішніх інвестицій. Українські страховики через систему перестраховування передають іноземним страховикам значну частину премій під час страхування авіаційних та морських ризиків, ризиків здоров'я осіб, які від'їжджають за кордон, під час страхування великих майнових ризиків.

Що стосується кредитних спілок, то найбільш динамічний розвиток отримали спілки, що входять у Національну Асоціацію кредитних спілок України. Система кредитних спілок одна з найбільш перспективних форм розвитку кредитування малого бізнесу на сучасному етапі. Останні тенденції отримання підприємцями мікрокредитів через кредитні спілки для розвитку малого бізнесу доводять цю думку.

Напевно, найбільш актуальною стала перед Україною проблема розвитку лізингових відносин. Це, насамперед, обумовлено великою капіталомісткістю виробництва українських підприємств. На сучасному етапі економічного розвитку лізингові компанії не мають достатньо власних ресурсів для фінансування придбання нерухомості, обладнання, машин, що коштують багато. Тому доцільно використання механізму лізингового інвестування із залученням банківського капіталу. Для цієї мети необхідно створення банків, що будуть спеціалізуватись на подібних видах операцій, а саме – інвестиційних банків. Не менш ефективним є залучення капіталу іноземних банків в українську банківську систему. Досвід функціонування іноземних банків та лізингових компаній доводить той факт, що вони не зустрічають стільки на перешкод на шляху інвестування, в тому числі й в економіках перехідних країн, як подібні до них українські установи.

Виходячи з поточного положення та тенденцій розвитку НБФІ в Україні, пропонується стратегія розвитку фінансового сектора, що включає наступні кроки:

1. Нормативно-правове забезпечення розвитку небанківського фінансового сектора. Цей етап має за мету створення сприятливих умов для сталої діяльності НБФІ, подолання перешкод на шляху розвитку нових фінансових механізмів, тобто необхідно:

- 1.1. Розробити довгострокову Концепцію розвитку фінансового сектора в Україні, в якій передбачити створення сприятливих умов функціонування як усього небанківського сектора, так і певних видів установ. На сьогодні існують кілька програм розвитку окремих сфер економічної діяльності, що безпосередньо пов'язані з роботою НБФІ. Зокрема, існують Програми розвитку інвестиційної діяльності, фондового ринку, страхування, проте прийняті Верховною Радою закони дуже часто суперечать напрямам стратегії розвитку, окресленим у подібних програмах;

- 1.2. Поряд із законом "Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг" повинен бути прийнятий Закон "Про фінансово-кредитні установи", в якому б:

давалось чітке визначення фінансово-кредитних установ, що діють в Україні;

запроваджувалась єдина система нагляду та контролю діяльності НБФІ (закон "Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг" від 12.07.2001 року передбачає створення уповноваженого органу Кабінету Міністрів, який би поряд із Держкомісією з цінних паперів та фондового ринку та НБУ регулював би діяльність фінансового сектора, проте ця законодавча ініціатива не була реалізована на практиці);

встановлювались чіткі вимоги до фінансових інститутів стосовно нормативів капіталу, порядку ліцензування, організаційно-правової форми;

обмежувалась діяльність певних видів фінансових установ;

встановлювались чіткі принципи об'єднання, реорганізації, неплатоспроможності та ліквідації фінансових установ.

1.3. Прийняття закону "Про довірче управління майном", в якому б:

були визначені вимоги до створення довірчих товариств;

затверджувався перелік дозволених довірчим товариствам операцій;

визначались порядок й механізм контролю за діяльністю довірчих товариств;

встановлювалась прозора система захисту прав довіртелів, гарантована державою.

1.4. Внесення змін до законодавства, що регламентує страхову діяльність, в частині:

надання доступу іноземним страховим компаніям на український ринок страхових послуг через збільшення граничної межі іноземного капіталу в статутних фондах страхових компаній (сьогодні вона складає 49% статутного капіталу);

встановлення високих нормативів та вимог до капіталів страхових компаній, аби забезпечити концентрацію страхового капіталу та уникнути практики перестраховування;

встановлення порядку функціонування страхових пулів, що підвищить інвестиційні можливості українських страховиків при фінансуванні капіталомістких об'єктів;

специфікації розмірів внесків, порядку укладання страхових угод, відповідальності сторін при страхуванні інвестицій, в тому числі, й відповідальності інститутів спільного інвестування.

1.5. Розвиток фондового ринку:

створення умов для підвищення рівня капіталізації та ліквідності фондового ринку;

встановлення чіткої класифікації цінних паперів, вимог та ознак тих чи інших видів цінних паперів, визначення порядку обігу похідних цінних паперів;

запровадження ефективних методів корпоративного управління;

спрощення процедури проведення розрахунків за угодами з цінними паперами за участю нерезидентів;

удосконалення системи обліку, розрахунків та звітності учасників фондового ринку;

забезпечення прозорої діяльності інститутів спільного інвестування;

підвищення ефективності діяльності Національної депозитарної системи в напрямі забезпечення захисту прав власників (особливо дрібних акціонерів) цінних паперів та упорядкування розрахунків за операціями з цінними паперами;

розроблення механізму страхування учасників ринку цінних паперів.

1.6. Прийняття Податкового кодексу, де встановити ефективну систему оподаткування операцій з цінними паперами, операцій інвестиційних, лізингових та страхових компаній, а саме:

уникнення подвійного оподаткування прибутків й дивідендів інститутів спільного інвестування;

уникнення віднесення всієї суми лізингових платежів відразу до складу валового доходу лізингодавця;

уникнення оподаткування витрат лізингодавця на придбання об'єктів лізингу шляхом їх віднесення до складу сукупних валових витрат;

передбачити можливість вільного обрання методу нарахування амортизації.

1.7. Регламентация системи інвестування пенсійних коштів:

визначення напрямів інвестування пенсійних коштів;

забезпечення пріоритетності економічних інтересів вкладників пенсійних фондів;

створення системи інвестування пенсійних коштів із гарантованим доходом;

визначення критеріїв відбору банків та небанківських фінансових інститутів для інвестування пенсійних коштів.

1.8. Підвищення нормативу статутного капіталу для комерційних банків (за деякими оцінками, до 50 млн. доларів США), аби не перешкоджати розвитку фінансової системи. Згідно з діючим законодавством, норматив статутного фонду для банків встановлено у розмірі 5 млн. євро, що призводить до створення нежиттєздатних банків, які відволікають фінансові ресурси з небанківського фінансового сектору.

1.9. Боротьба з тінізацією економіки:

легалізація тіншового капіталу та встановлення пільг його оподаткування;

встановлення чіткої відповідальності за порушення чинного законодавства;

чітке розмежування інформації, що належить чи не належить до комерційної таємниці та встановлення переліку органів, що мають право на отримання конфіденційної інформації фінансових інститутів за певних умов;

боротьба з корупцією в органах влади.

2. Розвиток прогресивних фінансових технологій підтримки підприємництва. На даному етапі запроваджуються новітні та прогресивні фінансові технології підтримки підприємництва, об'єднання засобів та інструментів фінансування напрямів розвитку підприємництва, інтеграція фінансових механізмів підтримки підприємництва в загальну фінансово-кредитну систему України. Зокрема, цей етап передбачає:

створення національної системи гарантування приватних інвестицій у галузь малого бізнесу, їх економічний захист;

розвиток різних форм фінансування лізингу та схем проведення лізингових операцій, зокрема, пайового та міжнародного лізингу;

самофінансування малого бізнесу (кредитні спілки, товариства взаємного страхування) й мікрокредитування;

франчайзинг.

3. Реалізація пріоритетних напрямів розвитку установ небанківського фінансового сектора в Україні. На даному етапі спостерігатиметься створення умов для економічного зростання, поповнення бюджетів усіх рівнів із застосуванням усіх форм кредитування, новітніх фінансових

технологій, адресної, методичної, інформаційно-консультаційної та юридичної підтримки, що надаватиметься інфраструктурою підтримки підприємствам.

4. Створення інфраструктури небанківського фінансового сектора в Україні. Має за мету концентрацію ресурсів й оптимізацію використання в роботі об'єктів інфраструктури підтримки підприємництва.

5. Науково-методичне й кадрове забезпечення установ небанківського фінансового сектора в Україні, їх пропаганда в засобах масової інформації. На цьому етапі держава сприятиме створенню нових та ефективному розвитку існуючих установ.

6. Управління й контроль за ходом реалізації з метою ефективної організації процесу виконання вищенаведеної низки заходів.

У розвитку небанківського фінансового сектора активну участь повинні приймати органи місцевої влади, адже саме вони відповідальні за розвиток підприємств на тій чи іншій території. Це забезпечить фінансування проведення відповідних програм як за рахунок позабюджетних, так і бюджетних коштів, а також коштів спеціально створених фондів та іноземних донорів. При цьому необхідно щороку резервувати в Державному бюджеті кошти для фінансування розвитку небанківського фінансового сектора та ініціювати прийняття та реалізацію прогресивних фінансових технологій підтримки регіональних та міських програм розвитку підприємництва, передбачити в місцевих бюджетах резерви для гарантування, а також сприяти розвитку інфраструктури фінансової підтримки малого та середнього підприємництва на регіональному рівні. Перший етап цілковито залежить від органів центральної, зокрема, законодавчої влади, а регіональні органи влади мають зосередитись на реалізації стратегії з другого по шостий етапи. Особливо важливим є формування сприятливого іміджу небанківських фінансових інститутів у ділових колах та серед населення, адже сьогодні діяльність цих установ у більшості населення України асоціюється з ненадійністю, високою ризикованістю й навіть протизаконністю.

Головним підсумком нерозвиненості небанківських фінансових інститутів є дефіцит в Україні "довгих" фінансових ресурсів, за рахунок яких можна було б забезпечити довгострокове економічне зростання, адже українські банки із задачею фінансування довгострокових проектів у національній економіці поки що не справляються.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України "Про інститути спільного інвестування" №2299-III від 15.03.2001 р.
2. Закон України "Про кредитні спілки" № 2908-III від 20.12.2001 року.
3. Закон України "Про страхування" № 2745-III від 4.10.2001 р.
4. Закон України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг" №2664-III від 12.07.2001 р.
5. Інформаційна довідка про стан розвитку фондового ринку України у 2001 році // Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку.
6. Постанова КМУ "Про затвердження програми розвитку інвестиційної діяльності на 2002-2010 роки" №1801 від 28.12.2001.
7. Постанова КМУ "Про затвердження проекту програми розвитку страхового ринку України на 2001-2004 роки" №98 від 2 лютого 2001 року.

8. Проект программы государственной поддержки небанковского финансового сектора в Украине на 2000-2002 годы.

9. Merton R.C. Financial innovation and the management and regulation of financial institutions // Working paper of National Bureau of Economic Research, Cambridge, April 1995.- 46 p.

10. Ukraine: The financial sector and the economy // The World Bank Analytical Report, 2001. – p. 39-40

Представлено в редакцию 11.10.2002г.

Приходько В.В., к.е.н., доцент;
Фоміна М.В., к.е.н., доцент;
Донецький державний університет економіки і торгівлі
ім. М.І. Тугана-Барановського

ПОДАТКОВА СКЛАДОВА У СИСТЕМІ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ РІВНОВАГИ

В статті зазначається необхідність формування концепції та створення раціональної, гнучкої та діючої податкової системи. Наводиться авторське дослідження впливу прямих та непрямих податків в системі регулювання економічної рівноваги.

Більш ніж десятирічний досвід реформування української економіки дозволяє переотямити багато які младореформаторські погляди на цілі та завдання цього процесу. Але незважаючи на це і сьогодні ще відсутня концептуальна база реформ, що проводилися, не сформульована їх стратегічна мета.

Не ставлячи перед собою цього непосильного завдання, відмітимо, що важливим елементом цієї концепції повинна стати проблема забезпечення стабільного розвитку економіки.

Вирішення її пов'язано з дуже актуальними питаннями: по-перше, забезпечення стабільного макроекономічного становища, по-друге, реалізація принципів економічної безпеки та ефективності функціонування мікрорівня економіки, по-третє, підвищення дієспроможності та результативності регулювання економічних процесів.

Стабільність економічної рівноваги нами сприймається як спроможність економічної системи, яка вийшла із рівноважного становища під впливом змін у зовнішньому середовищі, знову повернутися до нього за рахунок лише внутрішніх сил. Але на практиці для повернення до рівноважного стану економічної системи необхідно здійснювати процес державного регулювання. Головними інструментами останнього є податкова система, дотаційна політика та введення фіксованих цін.

Що стосується перерахованих інструментів регулювання, то найбільш неефективним з них є застосування фіксованих цін. При його використанні повністю блокується ринковий механізм і в залежності від обраної політики: соціальна орієнтація (встановлення ціни нижче рівноважного рівня); стимулююча орієнтація (встановлення ціни вище рівноважного рівня), виникають кризи або дефіциту, або надвиробництва, а це тільки дестабілізує економічний розвиток.

СОДЕРЖАНИЕ

СЕКЦИЯ I. НАЛОГООБЛОЖЕНИЕ: ТЕОРИЯ, РАСПРЕДЕЛИТЕЛЬНЫЕ ОТНОШЕНИЯ, ПРОБЛЕМА СТИМУЛОВ И ТРАНСФОРМАЦИИ

Папаика А.А. ОБОСНОВАННОСТЬ РАЗРАБОТКИ КОНЦЕПЦИИ РЕГУЛИРУЮЩЕЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ГОСУДАРСТВА НА ОСНОВЕ ОРГАНИЗАЦИИ РАСПРЕДЕЛИТЕЛЬНЫХ ОТНОШЕНИЙ В ОБЩЕСТВЕ	3
Вишневський В.П., Амоша О.О., Бавін Є.В. ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	16
Багрова И.В., Багров В.П. НАЛОГ – ФОРМА ПЛАТЫ ЗА УСЛУГУ	22
Саєнко Г.В., Калько І.В. КОНЦЕПЦІЯ НАУКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ШКОЛИ	28
Коніщева Н.Й., Балашова Р. І. ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ	35
Жеребних А.М. ЩОДО ПОДАТКОВИХ РЕГУЛЯТОРІВ В РОБОТІ ОКРЕМИХ ПІДПРИЄМСТВ ЛЕГКОЇ ТА ДЕРЕВООБРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	40
Кужелев М.А., Приходько Т.И. НАЛОГОВЫЕ ЛЬГОТЫ КАК ИНСТРУМЕНТ НАЛОГОВОЙ ПОЛИТИКИ ГОСУДАРСТВА	45
Мельникова М.В. СИСТЕМА ИНФОРМАЦИОННОЙ ПОДДЕРЖКИ ПРИНЯТИЯ РЕШЕНИЙ ПО НАЛОГОВОМУ ПЛАНИРОВАНИЮ НА ПРЕДПРИЯТИИ	51
Кравченко В. П., Бирюков А. А. РЕФОРМИРОВАНИЕ НАЛОГОВОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА – ВАЖНЫЙ ФАКТОР РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ	55
Хорошева Е.И. НАПРАВЛЕНИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕХАНИЗМА МЕСТНОГО НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ	59
Десятнюк О.М. ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ: ЗАКОНОМІРНОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ РЕФОРМУВАННЯ	62

Михальская Л.С., Михальский А.В. АМОРТИЗАЦИЯ КАК ИНСТРУМЕНТ НАЛОГОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ	65
Лясковец О.А. ИНВЕСТИЦИОННЫЙ КЛИМАТ И НАЛОГООБЛОЖЕНИЕ (НА ПРИМЕРЕ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ СЭЗ В ДОНБАССЕ)	69
Бессонова Г.П., Бессонова С.И. МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ	74
Бритченко И.Г., Перепелица Р.К. НАЛОГОВЫЕ ЛЬГОТЫ КАК СОСТАВНАЯ ЧАСТЬ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ СТИМУЛИРОВАНИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	77
Косова Т.Д., Лук'янченко В.О. ЄДИНИЙ ПОДАТОК: ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ОБЧИСЛЕННЯ ТА СПРАВЛАННЯ	84
Мироненко Т.В., Мельник А.Е. РЕФОРМИРОВАНИЕ НАЛОГОВОЙ СИСТЕМЫ В КОНТЕКСТЕ КЛАССИЧЕСКИХ ПРИНЦИПОВ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ	88
Палей С. Б., Омелянчук А. А. ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ КОНСОЛИДИРОВАННЫХ НАЛОГОВЫХ ПЛАТЕЖЕЙ	94
Микуленко Л.И., Носач В.Н., Носач И.В. СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ НАЛОГОВОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА КАК ОДНО ИЗ НАПРАВЛЕНИЙ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ ЛАКОКРАСОЧНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ	100
Гречина И.В., Бедзай Е.В. ПРОБЛЕМЫ ТРАНСФОРМАЦИИ НАЛОГОВОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ С ЦЕЛЬЮ АКТИВИЗАЦИИ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ	104
Трепилец Д.А., Берг Л.С. ПРОБЛЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОДДЕРЖКИ МАЛОГО БИЗНЕСА В УКРАИНЕ: НАЛОГОВЫЙ И ФИНАНСОВЫЙ АСПЕКТЫ	109
Вишневская Е.Н. ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ ПРИНЦИПОВ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ	116

Бурлуцький Б.В. ПРИЧИННО-НАСЛІДКОВИЙ ЗВ'ЯЗОК НИЗЬКОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ	121
Попова И.В. СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ ФОНДОВОГО РЫНКА	127
Глущенко Я.И. МОДЕЛИРОВАНИЕ ПРЕДЕЛЬНОГО УРОВНЯ НАЛОГОВОЙ НАГРУЗКИ ПРЕДПРИЯТИЯ	133
Карпишина Н.И. ПІЛЬГОВЕ ПОДАТКОВЕ ЗАКОНОДАВСТВО ЯК СТИМУЛ ДЛЯ РОЗВИТКУ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ	138
Бірюков О.А. БЮДЖЕТНИЙ ПРОЦЕС І ПОДАТКИ	142
Кужелева А.А. НАЛОГОВАЯ ПОЛИТИКА КАК МЕХАНИЗМ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	148
Гречишкин А.В. ПРОБЛЕМЫ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ ОФФШОРНЫХ ОПЕРАЦИЙ РЕЗИДЕНТОВ	151
Ложечка С. В. ОПОДАТКУВАННЯ: ТЕОРІЯ, РОЗПОДІЛЬЧІ ВІДНОСИНИ, ПРОБЛЕМА СТИМУЛІВ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ	156
Денисенко Н.О., Мироненко Т.В., Тертычная Е.В. КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ПОДХОДЫ К ПОДДЕРЖКЕ РАЗВИТИЯ МАЛОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В УКРАИНЕ	162
Першина В.І. НЕОБХІДНІСТЬ ТА ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ	168
Коротя В.Г. РЕФОРМИРОВАНИЕ НАЛОГОВОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ С ЦЕЛЬЮ СОЗДАНИЯ СТИМУЛОВ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА	174
Рад Н.С. НАПРЯМКИ ВИРШЕННЯ ПРОБЛЕМ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СВІТІ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ОРГАНІВ ПФУ	181
Грицишин В. Е. СПОСОБЫ НАЛОГОВОЙ ПОДДЕРЖКИ МАЛЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ	185

Дудник Ж.В., Чеснокова Л.П. СИСТЕМА НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ В УКРАИНЕ: СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ	190
Квасовський О. Р. КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО МОДЕРНІЗАЦІЇ ПІДСИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	194
Олійник Т.І. ФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ	200
Прудникова Н.И. ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ НАЛОГОВОЙ ПОЛИТИКИ УКРАИНЫ	206
Сухарев П.Н., Назаренко Е.А. О ПРИМЕНЕНИИ МЕТОДА ЭКОНОМИЧЕСКОГО АНАЛИЗА ДЛЯ ОПРЕДЕЛЕНИЯ СУММ НАЛОГОВЫХ ОБЯЗАТЕЛЬСТВ ПО КОСВЕННЫМ МЕТОДАМ	212
Сухарева Л.О., Чучалова Л.П. СУТНІСНЕ СПРИЙНЯТТЯ ВНУТРІШНЬО-ГОСПОДАРСЬКОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ПРИ ВИЗНАЧЕННІ СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ КОНТРОЛЮ ПОДАТКОВИХ ОРГАНІВ	217
Липка Л.В. СТИМУЛИРУЮЩАЯ ФУНКЦИЯ НАЛОГОВ	224
Богачев С.В. МЕХАНИЗМ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КОРПОРАЦИЙ	230
II. НАЛОГООБЛОЖЕНИЕ: ВОСПРОИЗВОДСТВЕННЫЙ ПРОЦЕСС, НАЛОГОВЫЙ МЕХАНИЗМ, ПРОБЛЕМА РАЗВИТИЯ ПРОИЗВОДИТЕЛЬНЫХ СИЛ	
Дмитриченко Л.И., Егорова Т.М. К ВОПРОСУ О НАЛОГОВОМ ПЛАНИРОВАНИИ В УКРАИНЕ	234
Сердюк В.Н., Константинова Н.П. ПРОБЛЕМЫ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ	239
Саенко Г.В., Микуленко Л.И., Горягина Е.А. КОНЦЕПЦИЯ ИНФОРМАТИЗАЦИИ И ПЕДАГОГИКИ ЖИЗНЕТВОРЧЕСТВА	244
Величко А.В. ДОХОДЫ БЮДЖЕТА В СИСТЕМЕ МЕТОДОВ РЕГУЛИРОВАНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКИХ И СОЦИАЛЬНЫХ ПРОЦЕССОВ	248

Бешуля И.В., Шерекина Н.Н., Кононенко Н.А. ПРОБЛЕМЫ ПОСТАНОВКИ ПРИРОДООХРАННЫХ ПРИОРИТЕТОВ НА ЭТАПЕ РЕФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ	254
Брітченко І.Г. АКТУАЛНІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НЕБАНКІВСЬКОГО ФІНАНСОВОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ	258
Приходько В.В., Фоміна М.В. ПОДАТКОВА СКЛАДОВА У СИСТЕМІ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ РІВНОВАГИ	266
Демидова Е.Н. НАЛОГОВОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ В УПРАВЛЕНИИ ФИНАНСОВЫМИ РЕСУРСАМИ ПРЕДПРИЯТИЯ	270
Тимохин В.Н. МОДЕЛЬ ДИНАМИКИ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ ПРОИЗВОДСТВЕННО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ СИСТЕМ	273
Чернобай А.В. НАЛОГООБЛОЖЕНИЕ И ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ ГОСУДАРСТВА	277
Коляда Т.А. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОГО МЕХАНІЗМУ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ПРИРОДООХОРОНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	283
Веретенникова О.В. НАЛОГОВАЯ ПОДДЕРЖКА ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	289
Трепилец Д.А. ФИСКАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ФИНАНСОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ РАСШИРЕННОГО ВОСПРОИЗВОДСТВА ЖИЛИЩНО- КОММУНАЛЬНОГО КОМПЛЕКСА ГОРОДА	293
Бестанчук О.В. ПОДАТКОВИЙ МЕХАНІЗМ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА	300
Гришина И.В. НАЛОГИ КАК ИНСТРУМЕНТ ГОСУДАРСТВЕННОГО ВОЗДЕЙСТВИЯ НА РЫНОК ТОВАРОВ ШИРОКОГО ПОТРЕБЛЕНИЯ	304
Алексеенко Н.В. СТРАТЕГИЧЕСКИЙ МОНИТОРИНГ - ИНСТРУМЕНТ РЕГУЛИРОВАНИЯ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ	307

Наукове видання

ФІНАНСИ, ОБЛІК, БАНКИ

Збірник наукових праць

Випуск 8.

Частина 1.

Підписано до друку 14.11.2002. Формат 70x108/16. Папір офсетний.

Гарнітура "Таймс". Умовн. друк. арк. 24,25. Тираж 300.

Замовлення 8-12

Донецький національний університет
83055, м. Донецьк, вул. Університетська, 24

ТОВ „ІЛІОС”
83000, м. Донецьк, вул. Артема, 27
тел. (062) 382-69-42